

БІБЛІОГРАФІЯ

Олександр Копиленко. Твердий матеріал. Оповідання. „Книгоспілка“. 1928. Ст. 231. Ц. 2 крб.

До свого часу Копиленко ми знали як автора „Буйного хмелю“,— романтика повстанської буйної стихії часів громадянської війни,— тематично, з ліричною розхристаністю в дусі раннього Хвильового — в стилі.

Тепер він виступає з цілком іншою тематикою, навіяною часами мирного будівництва, і по-іншому її трактує.

Коли зважити сучасне обличчя О. Копиленка, як воно виступає з його другої збірки, і порівняти до часів „Буйного Хмелю“,— одразу кидається у вічі, що Копиленко значно виріс і відмінився, позбавився багатьох попередніх хиб — чужих впливів, брутальних вульгаризмів і, найголовніше, поверховости в подаванні побуту та його трактуванні. Нема колишньої ліричної розхристаности — натомість строга впорядкованість, економність, що не зменшує, а збільшує вразистість; замість колишнього поверхового побутовізму — заглиблений психологізм.

Тематично всю збірку можна розбити на три категорії тем і проблем, які розробляє автор. До першої належить опов. „Твердий матеріал“, що трактує психологію творчости, тема цілком нова і для автора, і для нашої сучасної белетристики, і в даній збірці це оповідання стоїть якось осторонь від інших.

Це — ціла поема величного творчого надхнення митця, що з величезним патосом хоче збудувати пам'ятника Перемоги, але не може, бо має м'який матеріал — глину. З цього постає трагедія художника, що не може втілити величний замір в негодающий матеріал: „Свою перемогу ми здобули крицею, мечем, а відображуємо з глини...“ Він безнадійно мріє про мармур, але знає, що „він коштує величезних грошей,

126 та, головне, — його у нас не дістанеш.“ Довго бився над неможливою задачею художник Мрава, навіть побив сокирою вже готову річ, остільки вона видавалась йому дзлекою від ідеалу, і, врешті, його муки скінчилися. Випадково надібав на приятеля — колись разом брали участь у повстанських боях, і той йому здобув „твердий матеріал“ — викрав з цвинтаря мармурову постать якогось царського держиморди, і Мрава тоді закінчив свій задум.

Автор зумів тонко й глибоко подати психологію митця: „Тижнями Мрава доробляє й переробляє свою нову скульптуру. Ось і тепер од самого світанку він працює. Нові шматки глини ожили. Кожен новий дотик пальцем доповнює скульптуру новою, ледве помітною рисою.

Разом з тим зростає напруження Мравине. Часом він так різко хапається якогось місця, виправляючи, ніби йому неприємно доторкатися до глини. І поспішає це зробити так, як хорий поспішає прийняти неприємні, гіркі ліки“ (стор. 59). *

Цьому митцеві з покликання Копиленко протиставив дуже влучну постать — професора теорії мистецтва й критика Канючку, що „дуже схожий на крапку з комкою“; тип педантичного, бездушного й поверхового вченого сухаря, якого „життя минуло без віри і без величезних захоплень“, що „підмінювалося, підігрівалося фальшивою реторичною патетикою статтів і виступів, так, як на сцені підігривають грішника на штучному холодному вогні“ (стор. 79). Автор не пожалів фарб, щоб виразити все своє презирство й глузливу зневагу до такого типу вчених критиків і в розвиткові сюжету вкинув його в яму з вапною.

Друга категорія тем — це оповідання: „На землю“ й „Надзвичайна помста“. Це теми, які можна коротко назвати — „старе й нове“: чи то у формі драматичної боротьби, як у першому, чи у формі певного контрастового зіставлення — в другому.

„На землю“ — це цікаве опов. з циганського життя, що зачіпає важливу сучасну проблему — проблему осілого життя колишніх мандрівних нацменшостей в умовах сучасної радянської дійсності. На цьому тлі стикаються в запеклій боротьбі за владу над плем'ям два ватажки: старий Муро, колишній ватажок, представник старих, консервативних і патріархальних традицій кочового, мандрівно-авантурного життя, — і молодий Коста — представник і прихильник нового розуміння життя — життя на землі, осілого, трудового. Старий Муро добре свідомий консервативних звичок і забобонів свого табору і своєї власної спритності, здобутої довгорічним досвідом: підлими підступами він підбурює табор, власноручно убиває Косту і таки перемагає, а з ним перемагають і старі традиції: табор знімається, кидає землю і рушає знов у мандри.

* Розрядка тут, як і скрізь, моя — Л. П.

Дуже влучно, правдиво і яскраво автор показав психологію примітивних пристрастей, правдоподібно — побут, і взагалі, весь дух цього напівдикого, авантурно- „злочинного“, як на наш погляд, життя з гарячою кров'ю, що всякі конфлікти вирішує тільки мовою ножів, не якимись там „законними нормами“. Це — своєрідна модернізація старої романтичної теми.

Хтось уночі отруїв коня, 2-х кіз і ведмеда. Весь табір гудів, як рій роздратованих джмелів: шукали з обуренням винного. Пішли до Мура) (а це він і зробив, щоб викликати нарікання на Косту).

„Муро повернувся. Глянув на людей — побачив обличчя, міцні від напруження, і м'язи, зведені мов курки на рушницях перед боєм. Подивився і вирішив — тут треба обережно. Годі одного слова необережного — і всю справу зіпсуєш.

„В очі Костові дивився Муро холодними сизими очима. Але не помітив ніхто, що під холодом тліє жар. Всім здавалося, що там спокійна мертва крига“ (стор. 14).

Умів старий Муро ховати глибоко свої почуття, не нашли винного, і Муро досяг свого... І автор зумів добре показати цю своєрідну психологію.

Друге опов. „Надзвичайна помста“ малює побутову картину на стару тему боротьби освіти з темрявою та хуліганством, що зростає на ґрунті цієї темряви.

В глухому й темному селі працює підстаркувата вчителька „інтелігентка“, яку сільські „жартівники“, (а по суті хулігани) так налякали своїми вибриками, що та захворіла на „якусь нерву“.

Аж ось призначили туди нову молоду вчительку - комсомолку, в якій очі, „як два великі блюдя, наліті вщерть небесною блакитною радістю. В тих очах невичерпані поклади сили, буйства та самонадіяності“.

Ця дівчина зробила диво: залякана до хворости вчителька, одужала, а коли відомий на всю округу парубоцький ватажок і хуліган Хвилька — „парубок гнідої масти, з квадратним, схожим на кирпичину, лицем у дрібному ластовинні“ зробив, за своїм звичаєм, „візиту“ новопрйбулій, щоб „нащот ідеології... піддержати комсомолочку“ — вона, не довго думавши, вигнала цього лицаря хуліганського ордену власноручно з хати дрюком. Всі були певні, що Хвилька неодмінно її „укокошить“; одже вона „ославила“ його на всю округу. Проте кончилась ця історія зовсім несподівано, майже в дусі О. Генрі: пійманий Клавою підчас настирливого за нею стеження, він тремтячим голосом сказав: „кохаю... вас і хочу... жениться“.

На жаль, автор не зумів загострити цього фінального ефекту, і несподіванка втратила геть свою гостроту. Вийшло розмазано, без жодного напруження.

В цих оповіданнях О. Копиленко виступив з цілком новими темами, але як співець буйно-стихійної сили й молодости, що завжди

128 перемагає, чи то будучи дикунсько - циганською пристрастю, чи творчою силою митця, чи просто силою здорової ідеологічно й фізично молодости, яка „знайшла своє місце на землі“ і в якій „шлунок добре травить“.

Ця властивість становила головну прикмету Копиленка ще з часів „буйного хмелю“, як визначила критика, і ця риса, як видно, органічна, лишається й тепер.

Решту оповідань, числом шість, теж узято з доби вже мирного будівництва, але їх сюжети по суті становлять своєрідну трансформацію чи дальшу долю персонажів, часів збройної боротьби, за мирних умов. В цих оповіданнях находимо рецидиви попередньої доби чи то в типажі („Мати“, „Під тягарем“, „Індустрія“ — тип Шило), чи в сюжетному плані („Зустріч“, „Іспанія“).

Поет - романтик, співець „зоряної доби“ не міг одразу позбутися колишніх мрій і улюблених образів, та і в самому житті повстанський типаж не зник і не де дівся, а пішов на іншу роботу. Копиленко, йдучи в ногу з самим життям, відбиває зразу ж і ті зміни, що в житті народжуються чи усталюються.

І тут, в добу мирного будівництва, його героїв різна доля спіткала, здебільшого невесела, а часом — то й зовсім сумна.

Ось, напр., трагічна доля бідної Двосі, яку колись згвалтував атаман банди і яка народила жажного й огидного виродка. Вигнана з свого містечка, вона тяжко бідує, підробляє на життя латанням різного дрантя і мучиться з сином, якого, з одного боку, любить, як свою дитину, а з другого — ненавидить, як огидного виродка й погромське зілля. Ці психологічні контрасти автор досить добре показав. Врешті, Двося, змушена злиденним життям і незумисним злочином (задушила якось свого Хаїма) йти жити до того ж самого отамана банди, що тепер став за ватажка якоїсь банди злочинців (опов. „Мати“). Тут маємо певний ухил в нездоровий патологізм.

Не краща доля спіткала і другого героя часів гром. війни — Матвія Ракшу, що, вертаючись додому, „був певен, що на вулиці всі повинні дивитись на нього з пошаною, бо ж він десь кидав свою силу в пісках для спокою і цього міста“, „думав: перед ним повинні відчинитися всі двері і пропустити його вперед, у перші лави“. „Мріяв: зразу знайде нове помешкання, щоб було в хаті сонячно й весело“, а натомість, як найшов родину в підвалі, так і лишився там жити, сам після недовгої служби скоро опинився безробітним, став тяжко бідувати, донка вмерла, а тепла компанія, що організувалась була навкруги його жінки - самогонниці (за його відсутности), і його втягла в свій гурт, і він спустився на саме дно карного молтенства. Заарештований з компанією за вбивство поручника Різниківського, якому він на фронті погони зривав, бо той був „гадюкою“, і „по зубах хрестив нашого брата“, — він так і не зрозумів, чому це знищення класового врага тепер називається карним злочином.

Симпатія авторова цілком на боці цього бідолашного червоно-армійця, як і на боці безталанної Двосі.

Цим він показав певне незадоволення з часів мирного будівництва, що в ньому колишні герої, що боролись за ці часи, гинуть тепер, як якісь непристосовані, зайві люди.

Правда, є тут і таке місце, що має правити за громоодвода:

„Матвій інколи нарікав на всіх, хоч знав, що влада йому хоче добра, хоче допомогти. Але ж он той, в окулярах золотих, урядовець, схожий на кліща. Він уп'явся в тіло таких, як Матвій, і не пускає. А з вовками та левами легше боротися, ніж з кліщами та блощицями“ (ст. 103). Але це місце, що становить собою, власне, публіцистичну вставку, не рятує від вищенаведеного висновку, що впливає з основної концепції твору в цілому („Під тягарем“).

Цей висновок стверджує і останнє, найважливіше, оповідання „Індустрія“ а де автор трактує найактуальнішу тему сучасності — індустріалізацію. Що - правда, тут розмова йде про пуск млина і владу взято в межах одного району, але загальні пункти цієї проблеми тут цілком відповідають основній схемі цієї проблеми у всесоюзному масштабі, і тому даний „районовий масштаб“ можна вважати за певний композиційний засіб — і тільки.

Тут автор утворив кілька цікавих типів. Перший — це Шило — інвалід гром. війни, тип романтика й ярого прибічника часів воєнного комунізму, запеклого ворога приватного капіталу, що неможе змінити почуття класової ненависти на потребу мирного співробітництва з класовим ворогом і лишається вірним собі до кінця: коли постає питання здати млина в оренду, — він воліє краще зробити експропріацію в цього орендаря, при чому не тільки не бачить в цьому якогось злочину, а навпаки: „А де більший злочин: чи здати приватному кровопивці таке підприємство, чи забрати в нього гроші і пустити їх на це підприємство“? (ст. 225). Голова виконкому з Шилом їздили до округи по гроші, щоб пустити врешті млина, від якого залежить економіка всього району, та вернулись ні з чим, але з таким вражінням: „Коли б ти знала, якими дияволами поробилися наші, якими чорнильними кляксами, — говорив голова РВК своїй жінці — „Прямо не люди, а якісь опудала... Шило там бешкету наробив, так йому й пришили мало не хуліганство... Панночки сидять образливі, бач...“ Тому й не диво, що після таких наслідків їм „знову став учуватися кований крок полків і крицева, кривава логіка бою“ (ст. 223).

Дружина голови РВК Терпуга — Мотря, що була за жінорганізаторку й каррозшук — становить цілком протилежний Шилові тип — прибічника законного ладу, ясної перспективи й світового масштабу, а її чоловік — тип половинчастости й сумніву в правдивості законних метод роботи, він навіть санкціонував злочин — стягти незаконний

130 штраф з буржуа Євзерова і більше схилявся до думок Шиля: „А, хто-зна, може, Шило правильно робить?“ Нарешті, інспектор освіти Вах є тип остаточно зневіреного, що „не горить, а чадить і смердить“, пропиває і в карти „програє революцію“, розтрачає державні гроші, маючи певну філософію на доказ своєї правоти: „провінція засмоктує людей, робить з них песимістів, бо наростає масовий товстошкірий і товстозадий обиватель... Ні, чим зараз провінція краща за дореволюційну? Той самий урядовець уже стабілізований, що чекає платні першого та п'ятнадцятого, та ж сама перекупка“ (ст. 190).

Як бачимо, серед типажу районної влади переважають зневірені здебільшого прихильники донепівських метод і в сюжетному оформленні справи з безгрошів'ям, в яку впирається проблема індустріалізації району, кінчається зовнішньою допомогою (присилають гроші з округи), а не перемогою „ортодоксальних“ тенденцій.

До речі, єдиний „ортодоксальний“ тип — Мотря — лишився недорозвиненим, незакінченим, і в боротьбі його з ухилами не видно його перемоги; так, напр., хоч Мотря і загрожує своєму чоловікові, що віддасть його до суду за злочин, який він санкціонував (незаконний штраф приватника, щоб видобути грошей на дитбудинок), але не відомо, чи й справді ж буде, — в сюжеті не показано.

Отже, зважаючи на всі основні тенденції (не тенденційність!) цих творів, мусимо поставити запитання: чи не є сам автор прихильником думки про переродження місцевої влади в умовах економічної скрути країни?

Цікаво ще зазначити, що в „Індустрії“ автор трохи зачепив і родинну проблему, та, на жаль, тільки зачепив, а не вирішив. Проблему зради зведено до рівня самої фізіології: Мотря зраджує чоловіка раз-у-раз, коли того дома нема, навіть коли той відсутній день чи два і не інакше, як з партійним, хоч би це був і занепадник Вах. Проблему в цілому тільки поставлено: Мотря так її „вирішила“: „Я думала і рішила, що республіка буде сильніша, коли родина і робітника, і селянина буде міцна... А то у нас така родинна катастрофа у всіх. Треба щось робити... (ст. 230). А що робити — не відомо.

В Копиленка взагалі чути стриманого й глибоко прихованого в собі скептика що до оцінки сучасної доби, хоч він і намагається художнім висновкам своїх творів протиставити ортодоксальні публіцистичні міркування. Видно, що художник переживає кризу, не може „крицевий задум“ втілити „в м'яку глину“, бо замість колишніх крицевих героїв бачить переважно „товстошкурних обивателів“. Ось чому в обставинах економічної скрути голова РВК у нього губить перспективу і робить злочини, ось чому у нього самого прориваються такі іронічні нотки; „Клава оглядала ті стріхи, куди треба було нести світло нового

знання і т. ч. наближати їх до соціалізму... Стріхи нудні й сірі, а посеред вулиці така багнюка на шляху, що можна спокійно втопнути... Клава побачила, що таким шляхом дуже важко брести до соціалізму" (ст. 124).

Проте є підстави гадати, що ця криза скоро мине: занадто бо в автора є невичерпаних сил, буйної молододі енергії і невичерпаних творчих можливостей, що вимагають тільки відповідного соціального оточення.

Кілька ще слів про формальні прикмети даної збірки. Загалом кажучи, Копиленко тепер як досконалий художник, що великою мірою переріс автора „Буйного Хмелю“, позбувшись багатьох його хиб.

Менше настирливих брутальних вульгаризмів, що трапляються тепер зрідка, і то в мові дієвих осіб.

Сам автор натовість уживає суто літературного засобу — описових натаків, так би мовити, що справляє значно ліпше вражіння, ніж коли подавати пряму мову, напр.: „Тут. Терпуг загнув іще кілька речень, але, щоб не підривати престижу влади на місцях — їх наводити не слід“ (ст. 190).

Серед засобів сюжетобудови слід вказати на основний, дещо одноманітний і примитивний засіб — зустріч за теперішніх умов персонажів, що в інших умовах вже зустрічалися за часів воєнних, скажімо, колишній підпільник, а тепер голова РВК зустрічається теж з радробітником, що був колись за нач. жандарського штабу. Цей засіб подибуємо не лише в опов., що мають переважно сюжетний інтерес („Зустріч“, „Іспанія“), а й у більшості інших.

Замість колишніх поверхово подаваних описів і побуту і психічних рухів дієвих осіб, тепер маємо заглиблену психологію, власне рефлексологію в матеріялізованому дусі: „здивування глибоко вгрозало в мозок і там вовтузилося тугими думками“ (ст. 93).

Поетична семантика влучна і мальовнича: „...Як порох, осідали на її лице роки і турботи“ (ст. 94); або: „Вже вулиця нанизала собі на груди гудзики лихтарів, що поливали тротуари золотими холодними бризками“ (ст. 96); або „Грати Коста вміє так, що серце вилітає з грудей від тої гри“ (ст. 20).

Стиль, загалом, позбавився ліричного безладдя, як видно, навіть зовні впливом; натомість бачимо впоряд економно-мальовничу, художньо-реалістичну прозу.

Л. Підгайний

Киселев. Інтерв'ю. Сборник стихов. Держвидав України.

Кисельов — революційний в своїй тематиці, як його перевесник Бездомний — в побутовій революційній поезії. Якщо Бездомний любить пісні як пісні і говорить „простими словами за прості речі“, то Кисельов — романтик, відданий революції, який хоче замовчати свою

132 лицарську відданість їй, боячись висловити її надто наївно й захоплено. Він драпує її в іронію; але, як уже зауважив проф. Білецький, іноді зривається з іронії; тоді відбувається те, що ми назвали б оголенням творчого засобу, але що нетямущому в тонкощах літературної термінології здається просто зривом, який ламає найцінніше в поезії — художню ілюзію і гармонію сприймання. Основна поезія в збірнику Кисельова „Интервью“ є поезія „Встреча с романтикой“ — в ній найбільше виявляється творча особистість поета:

На месте стоянки бродяг и калек,
Прельстившись экзотикой хлама,—
Вся в белом, как только что выпавший снег,
Стояла прекрасная дама

Але „чашка душистого чая“, про яку далі мова, — це вже негарно, і такого негарного не мало в поезіях Кисельова.

Не завжди додержано в них і логіки. Прим., романтика цілком резонно пропонує поетові:

Исправьте ошибку: воспойте года
И дни героической были.
Воспойте былое — пусть вновь зазвучит
в стихах перекопная удаль.

Але поет відмовляється від того, бо його слову не стане сили, і, між іншим, посилається на те, що й „мельчайший из фактов былого ярче и красочнее сотни баллад“.

Загалом можна зауважити, що часто в поезіях Кисельова бракує тої внутрішньої доводливості, яка потрібна не тільки читачеві, а й самому поетові і яка одна тільки дає цінність творам поетовим. Відсутність внутрішньої доводливості відчувається в поезії Кисельова: „Разговор с голубем“, „Шлем“. Ці поезії своєю будовою, своїми образами показують, що романтизм близький поетові і що реалізму, який визнає він на словах, не визнає його творче ество. Там, де поет не боїться романтики, де він забуває на час, яким він повинен здаватися, він дійсно розкриває своє поетичне покликання. Така, напр., його поезія „Закат“, в якій поет дає гармонійні тони, звучні рядки і оригінальні образи.

Поет любить життя:

Жизнь так стремительна, жизнь так борьбой богата,
Что умирать и то нельзя без бодрости.

Поет благословляє життя, людей і сонце, і все, в чім він був і не був закоханий. Так само благословляє життя й другий поет — Бездомний, що працює разом з Кисельовим, але благословення Кисельова звучить інакше: в нім багато смутку і тої задуми, яка показує, що поет віді-

йшов від безпосередніх життєвих вражень. Рефлексія ніколи не покидає Кисельова і заважає його поезії пройти в ті глибини, які дають дужче відчувати життєвий інстинкт.

Гарна поезія Кисельова „О родине, которой нет“. В ній багато щирости і справді пережитого. Одночасно ця поезія є ніби сповідь поетова. Гарний і образ Росії „в ситцевой рубаше“, країни, яку Кисельов називає „моя и не моя“, але про яку каже, що за неї він ладен „пойти на плаху“, бо це „страна великих дел и слов“. В ній, каже Кисельов, росте „человек иной природы, с душой просторной, как поля“.

Его семьею будут все народы,
А родиною вся земля.

Інтернаціоналізм Кисельова тісно зв'язується з усіма мотивами його поезії.

Повна грації його поезія „Девушки не моего наречия“, „О детстве и детворе“, з революційних поезій Кисельова найкраща „Десять лет, которые потрясли мир“. Вона повна щирого патосу й піднесення. Слід одночасно відзначити мале відбиття українських впливів і української дійсності в поезії Кисельова.

Крім одної поезії, „Станция Гомель“, яка не є характерна для Кисельова і не дає нічого для змалювання побуту й характеру України, ми нічого іншого в Кисельова про Україну не знаходимо, та й сам Гомель тепер до Білоруси відійшов, але потяг до філософування в поезії, спроби висловити революційний настрій мовою психології й філософії — це те, що ми бачимо в старшого українського поета Доленго, якого вплив на поезію Кисельова відчувається.

Такі поезії, як „Интервью с Пестелем“, як „Ломоносов“, показують, що автор не відкидає спадщини ні літературної, ні історичної але, може ці образи, переплітаючись з теперішнім, і призводять до того, що Кисельов віддається більше рефлексії, не залишаючи місця безпосереднім сприйманням.

Гарна поезія Кисельова „Девушка Мари“; сюжет її становить оповідання з життя революції у Франції. Дівчина Марі заступає на барикадах свого вбитого жениха.

Загалом про творчість Кисельова ми можемо сказати, що при багатьох можливостях, які виявляються в першій книзі його поезій, ми все-таки не бачимо ще чогось усталеного. Кисельов не знайшов ще свого творчого шляху, не знайшов ще тої теми, що стала б основною в його поезії і офарбувала її в особливі тони, щоб-то дала б поетичну фізіономію самому поетові. Але ми мусимо відзначити, що на зміст поезія Кисельова не багата. Поетові ще багато доведеться попрацювати не тільки над формою поезії, але й над виявленням того внутрішнього, основного, що повинне стати стрижнем його теорії і без

І. Микитенко. Вуркагани. Оповідання й повісті. ДВУ. 1928. Тир. 5000. Ц. в папці 2 крб. 40 коп., в оправі 2 крб. 75 коп. Стор. 450.

Вже перша книжка Івана Микитенка викликала великий читацький попит. Але в порівнянні з другою книжкою оповідань „Вуркагани“, яку ми зараз рецензуємо, першу треба розцінювати тільки як спробу пера, бо друга значно її перевищує й у художньому, і в ідеологічному відношенні.

Почнімо з ідеологічного. Микитенко посідає репутацію бездоганного в ідеологічному відношенні письменника-марксиста, письменника-партійця, борця за ідеологічну чіткість радянської літератури. Цілком безперечно, що Микитенко пильно дбає про комуністичну витриманість своїх творів, що він добре знайомий із марксистською наукою, що йому, як письменникові, дійсно не можна закинути жодного окремого ухилу.

Це торкається однаково як другої, так і першої збірки оповідань, Проте між першою та другою збірками є й значна ідеологічна різниця. Аджеж відсутність негативних ознак не завжди визначає повну перевагу позитивних. І ось коли ми подивимося не в пасив першої книжки Микитенка („На соняшних гонах“, 1926) куди дійсно немає чого записати з точки погляду найсуворіших марксистських вимог, а в її актив — то побачимо, що там стоїть сума не цілком достатня, А в площині ідеологічній баланс звести куди складніш, ніж у бухгалтерії. Головною вадою першої книжки автора є односторонність її настроїв і тем. Коло почуттів революціонера складається з ненависти до експлуататорів та любови до експлуатованих, але в збірці „На соняшних гонах“ брешуть майже тільки перше почуття. Михайло з „У вершині“ рішуче стає до збройної боротьби з багатирями тільки тоді, коли багатирський син Гаврило намагається згвалтувати його коханку з почуття помсти. Для сільського комуніста Макара фізичне знищення ворогів революції — не обов'язок, а насолода, якої він жадає зазнати, „Йому тоді хотілося спробувати свого характеру... Щоб так: дивитися людині (то нічого, що бандит) у вічі. Дивитися пильно і придавити в „ногана“ собачку, а воно — шарах... ах... ах... ах... Пострибала десь луна... Аж на край світу... І нема нічого“. Його герої переводили майже виключно руйнуючу роботу, ніби - то руйнування старого світу є самоціллю революції. Здавалося, що молодий автор поділяв хибу багатьох наших молодих письменників: загублення історичної перспективи що до сучасності; здавалося, що він не усвідомлює її перехідного характеру, що він забув про перспективи майбутнього соціалізму. І ця вузькість настроїв породжувала й тематичну обмеженість. Теми „На соняшних

гонах" — виключно теми руйнації: політична боротьба зводилася автором виключно на бої та розстріли, ідеологічна — на антирелігійну пропаганду, будівництво влади на місцях, на моменти „чистки“ („Прихвиря“). Мимоволі постає питання: а що буде після перемоги „на всіх фронтах“? Революційна комуністична думка дає на це питання відповідь, але цієї відповіді перша Микитенкова збірка не давала. І не випадково автор, торкнувшись теми будівництва — саме шкільного — назвав оповідання „Будні“ і змалював це будівництво дійсно буденними фарбами, бо автора захоплював тільки патос руйництва — не патос будівництва.

І тим приємніш відчуті в другій авторській збірці оповідань — „Вуркагани“, крім руйнавної ноти ненависти, будівничу ноту любови до рідної класи. Найчутніш ця нота у двох кращих повістях автора: „Вуркагани“ та „Брати“, що на них недаремно звернула пильну й прихильну увагу вся наша критика. „Вуркагани“ навіть якось дивно читати після майже садичних рядків про бажання неодмінно самому розстріляти бандита, аби відчуті „сильные ощущения“. Цю чулу повість про трьох приятелів — двох безпритульних і собаку — не можна читати без зворушення; коли б не авторів такт, не підкреслене соціальне зафарблення постатей та не „блатна музика“, якою розмовляють „вуркагани“, повість навіть здавалася б трошки сентиментальною, на англійський манір. Великою любов'ю до скульпторського таланту малого люмпен-пролетаря віє від свіжих сторінок „Вуркаганів“, і читачеві не здається неймовірним чи солодким те враження, яке зробив цей талант на душу грубого Матроса. Коли в цій повісті, безперечно, кращій зі всього, що написано Микитенком, чується любов до окремих представників своєї класи, то в „Братах“ автор втілює у художнє слово ідею змички робітництва й селянства, ідею братерства працюючих. І треба підкреслити, що втілення це зроблено вмілою, впевненою рукою (а взагалі класти цю вже не нову літературі ідею на мову художньої літератури — річ надзвичайно важка). Все — майстерний нарис Ніканорової стихійної любови до землі й ненависти до міста і мова героїв, що розкриває їхню психологію, і сумний епізод смерті Мишка — все служить для логічного розкриття основної ідеї. Загибель Мишка від електричного току остаточно з'ясовує Ніканорові, що в місті живуть теж працюючі, що робітничє життя — це не „легкий хліб“, не „сидиш при ілістрічестві та газетку почитуєш“, не „попироску в рот, побрякуй грошиками“, а така ж сувора й невпинна праця, як на селі, та ще й небезпечніша. І саме це остаточно стверджує в його уяві ідею братерства робітників із селянами, як склеп із плугами доводить йому корисність праці робітників для селянства. Послідовно, за допомогою стрункої, чіткої композиції повісти, проводить Микитенко через цю повість свою ідею, і відчувається в „Братах“ дійсно любов до „братів“, до робітників і селян. Тепер уже революція для автора не тільки руйнація, але й будівництво, не

136 тільки наган проти відріза, але й плуги для селянина, але й свій рідний пролетар. Саме в цьому поширенні кола почуть і тем ми вбачаємо ідеологічне зростання автора.

Зупинімося ще на одному позитивному моменті. Мабуть, навіть і не дбаючи про це, Микитенко дав дуже добрі зразки літератури для юнацтва (саме „Вуркаганами“ й „Братами“). Цим, звичайно, ми не хочемо сказати, що дорослому читачеві „Брати“ й „Вуркагани“ не цікаві (їх і зараз уже читають численні дорослі читачі), а тільки звертаємо увагу на корисність (за винятком деяких окремих місць) із педагогічного боку згаданих творів для юнацького читання. Авторам підручників української літератури для профшкіл та старших груп семирічок слід згадати про ці твори Микитенка підчас складання хрестоматій, вони досить часто заносять і речі з педагогічного боку небезпечні, орієнтуючись тільки на соціальну корисність для дорослого читача. В зв'язку з цією придатністю для дитячого читання стоїть ще одна позитивна риса цих творів (та й усієї збірки) — відсутність сексуального цинізму „сала“ та бравування „одвертими“ описами фізіологічних актів. В першій збірці такі описи були, хоч і там їх було небагато.

Що — правда, і в другій збірці автор ще не цілком позбувся зайвої простолінійності. Це найпаче відчувається в його манері малювання представників усіх рішуче суспільних шарів, крім робітників та селян, не куркулів, поганими людьми. На марксистську думку, фабрикант — ім'я рек, ворог трудящих не тому, що він ім'я рек, а тільки тому, що він фабрикант, і не особисті моральні властивості, а те чи інше відношення до виробництва роблять людину, за марксизмом, ворогом тієї чи іншої класи. Підчас громадянських воєн моральна різниця між окремими представниками ворожого (як і всього) табору буває непомітна, але в обставинах зовнішньо мирного співжиття між не зліквідованими ще класами — в обставинах після революційної доби, якій присвячена тематика збірки „Вуркагани“, письменник мусить або відчувати цю різницю, або схематизувати. Схематизмом підчас і віє від таких творів Микитенка, як „Антонів огонь“ чи „Гавриїл Кириченко школяр“. В повісті „Антонів огонь“ три брати — непуцящий спочатку Кость, який наприкінці оповідання робить корисну працю — влаштовує агроколектив — саме тому, що він відмовився від усякої „інтелігентськості“ й увійшов у фізичну працю; Микола, який не зміг перевести абсолютно ніякої праці на селі, а тільки нудив світом та віддавав сили безглуздому кохання, за яке ледве не заплатив власним життям... він, звичайно, інтелігент, людина з вищою освітою й тому такий недотепний.

А ось третій брат — Слав, він фельдшер, посьє середнє між селянином та інтелігентом, і показав його автор теж у якомусь середньому, краще — ніякому, плані: ми знаємо про нього, що він багато працює, добрий хазяїн — і більш нічого не знаємо. Так просто й схема-

тично розподіляє в цій повісті Микитенко моральні здібності між своїми героями: раз ти працюєш як селянин і не експлуатуєш при тому чужої праці, то, значить, і путящий; раз ти інтелігент — то вже ка-зна-що, а раз серединка на половинку, то й моральне твоє обличчя — серединка на половинку. Ми бачимо, що Микитенко не шадить чорної фарби на змалювання постатей не тільки поміщиків чи куркулів, але й інтелігентів. Навіть тоді, коли за ситуаціями сюжету авторові потрібно змалювати позитивну постать інтелігента, то він ледве накреслює таку постать і ставить її осторонь (завдитбудинку Чалий з „Вуркаганів“. Юхим Іванович з „Гавриїла Кириченка“), в той час як позитивні робітничі та селянські постаті він вміє вималювати докладно і з великою любов'ю. В „Гавриїлі Кириченкові“ постаті представників церковних кіл дещо шаржовані. Всі ці риси свідчать про безперечне спрощення в художньому підході до представників непролетарських шарів суспільства*, проте вони не можуть зменшити великого ідеологічного значіння „Вуркаганів“ та „Двох братів“.

Ми вважаємо за зайве переказувати зміст оповідань, що складають збірку „Вуркагани“, бо це вже зроблено багатьома рецензентами, та й збірка добре відома читачам. Брак місця, на жаль, не дає нам зупинитися більш-менш докладно на композиційних моментах, в той час як композиція деяких творів Микитенка досить цікава. Автор любить такі засоби, що викликають у читача почуття несподіванки, він охоче вживає те, що в теорії літератури зветься фальшивою зав'язкою й розв'язкою. Так, у „Вуркаганах“ хтось потрапив під потяг. Васька Глухий приніс звістку, що це напевне Матрос. З Альошею від цієї звістки робиться припадок. Далі розповідається, як Матрос із товаришами пішов на вокзал, поліз під потяг, щоби вмотитися в ящику під вагоном, як він довго не знаходив собі місця, а потяг вже починав рушати... і читач певний, що Матрос дійсно загинув під потягом. Але в останню хвилину Матрос сідає в ящик, а випадково гине хтось інший. У „Братах“ Никанор не хоче відпускати сина в місто; коли на очах Никанора гине від нещасного випадку його небіж Мишко, читач гадає, що тепер уже Никанор напевне не згодиться, щоб його син поступив на завод; але саме після цього

* Редакція вважає ці твердження рецензента за дискусійні. Автор рецензії упускає з уваги класове єство морали, забуває, що відношення до процесу виробництва, класова приналежність і соціальне оточення якраз і породжують (чи визначають) ті чи інші моральні властивості. Отже, оскільки основне завдання письменника є розгортання соціальних процесів, а не викриття індивідуальної психології героїв, то цілком припустима й не знижує художньої вартости твору типізація психології й морального обличчя героїв саме за соціальними ознаками.

138 випадку Никанор дав раду, бо Мишкова смерть, як ми вже казали, розруйнувала в уяві старого селянина стіну між робітництвом та селянством. Таким чином, зовнішня логіка вміло принесена в жертву внутрішній, але вражіння несподіванки, яке, очевидно, любить Микитенко, залишається й надає свіжості творові. Взагалі Микитенко не висуває формальних проблем на передній план, не експериментує, але дбає про формальну письменність та коректність своїх творів: суворі ідеологічні вимоги не перешкоджають авторові (як це дуже часто трапляється з іншими письменниками) цікавитися й суто художніми проблемами.

Зупинімося на мить на авторській мові. Як майже всі сучасні українські прозаїки, Микитенко перейшов від ліричної прози типу Хвильового до прози „прозаїчнішої“, насиченішої сюжетністю; кількість ліричних відступлень зменшується, зникає ритмовність і майже строфічний розподіл на образи, проза твердішає. Але при всіх тим у Микитенка залишається певна установка на усну мову, на те, що російські літературознавці звуть „сказом“. Автор дуже чулий до живого слова, він ставить завданням відтворити живу сучасну мову в усій її строкатості та нелогічності (всяка жива, усна мова діалогу — нелогічна, мова нашої доби, коли перемішалося багато мовних шарів, національних та соціальних — особливо). Він не уникає варваризмів та макаронізмів у переданні живої речі, і саме тому його мова, що, мабуть, і злякає якого-небудь пуриста, робить вражіння надзвичайної природності. Автор більш-менш (хоч і не догматично) додержується канонів літературної мови там, де він пише від себе, але в діалогах та розмовах має тільки одну мету — життєву типовість мови. Але при тому він не підкреслює стилізованості мови своїх героїв, не оголяє засобів, не дбає про кумедні ефекти, про учуднення слів та гру словами (так гру він вживає іноді в своїх ремарках, напр., „Марійка“ — „мрійка“, „Ното sum“ — „сум“, але майже ніколи в діалозі), Лесковсько-Островської установки на стилізацію мови ми не спостерігаємо в Микитенко, навпаки, він дбає про те, щоб мова його героїв здавалася найприроднішою. Слово „реаліст“ вживалося в безлічі значінь, і просто необережно вживати його, не розшифрувавши спочатку яке саме значіння в нього зараз вкладається. Але поскільки в малюванні ми зовемо „реалізмом“ той стиль, що орієнтується на фотографічну точність, то в літературі, мені здавалося б, цілком природним звати реалізмом такий стиль, що до мови, який орієнтується на точне відтворення живої мови. І тому ми цілком можемо назвати Микитенка реалістом саме в згаданому значінні цього слова. І треба сказати, що мовні зарисовки Микитенка дуже вдалі. Він орієнтується на живу мову сучасного села, що не позбулася ще русифікації й набула безлічі ще не зовсім перетравлених революційних термінів та взагалі нових понять; але й за межами селянської вміє він зарисо-

вувати мову: пригадаємо хоч би чудовий мовний портрет учительки Глафіри Іванівни. Тільки мову духовництва не шастить йому відтворити: вона в нього нетипова, а часом і шаржована. Треба ще сказати, що Микитенко пильно дбає й про передачу фонетичного боку мови, для чого навіть іноді ухиляється від академічного правопису.

„Вуркагани“, безперечно, книжка зросту й конкретних досягнень. Ми певні, що автор і далі простуватиме шляхом відтворення головним чином будівничої позитивної праці революції та тих звязків, що з'єднують поодиноких робітників та селян у великі, непереможні колективи, звязків, які вже добре змальовані автором у „Братах“.

М. Степняк

ХРОНІКА

У ДЕРЖАВНОМУ ВИДАВНИЦТВІ
УКРАЇНИ

Вийшло протягом останнього місяця — з українських класиків: Панаас Мирний (Рудченко) — Повісті й оповідання, т. II. (Праця інституту Тараса Шевченка). Твори І. С. Нечуя-Левицького, т. VII — за редакцією і з критичною розвідкою Юр. Меженка.

З перекладної літератури: Роні Старший — Червона Хвиля. (Переклад А. Волковича). Роні Старший — Етрусське кохання (Дві коханки) з передмовою Ф. Якубовського. В. Матвієв-Сибіряк — Митька (Молоді паростки, повість. Переклав М. Щербак). П. Дж. Вудгауз — Сміт — журналіст (з англійської переклав І. Ю. Кулик). Майн-Рід — Оцеола, ватажок сімінолів. (Переклала Т. Кардиналовська). Аристофан — Лісістрата (комедія на 5 дій. Переклад з грецької К. Лубенського за редакцією М. Йогансена). Я. Кальницький — Дикун (переклад О. Василенка).

Складено договори на видання єврейською мовою: з І. Кіпнісом — Дитячі оповідання, з Н. Ойслендером — Місто (роман), з Х. Гільдіном — Брунемер (роман), з П. Маркішем — Вірті, з Е. Фінінбергом — Тріюмфальна брама (роман), з Х. Левіном — Дні (вірші), з Л. Резніком — Лідер (вірші), з Вікером — „Загибель Ем. Фаліка“ (роман).

Здано до друку: Коцюбинський — Коні не винні, Persona grata, Він іде, Пе — Коптюр. М. Твен — Янки при дворі короля Артура. Н. Левицький — твори (т. I, II). Діккенс — Олівер Твіст. Тобілевич — твори, т. II. Кропивницький — твори, т. I. Тудуз — Люди з огнедишного айсберга (науково-фантастичний роман). В. Матвієв-Сибіряк — Втеча. Урятували (комедія на 3 дії).

З єврейської літератури — незабаром вийдуть з друку: Квітко Л. М. — Разом. Епштейн Ш. Б. — В країні великого перевороту (т. I, II). Опатошу, У. Д. — По той бік світу (збірка оповідань).

Вийшло з друку — з сучасного українського письменства: Яновський, Ю.— Майстер корабля (роман). Смолич Ю.— Фальшива Мельпомена.

З українських класиків: Грінченко— Твори, т. IV. (На розпутті), т. V (Серед темної ночі).

З юнацької літератури: Гербурт, А.— Штани капітана Вілза (оповідання). Д. Лондон — Рудий вовк, (оповідання). Гермінія Цур-Мюлен.— Син Айші (переклад з рукопису). Д. Лондон — Фуатинські чорти (оповідання). Ришковський, П.— Чорне Провалля (оповідання). Винниченко В.— Кумедія з Костем (оповідання). Слісаренко — Бунт (повість).

Незабаром вийдуть з друку: А. Барбюс — Христос (оповідання, переклад з франц.). М. Бартель — Між селом та містом (переклад з нім.) Вільє-де Ліль-Адан — Катування надією (оповідання). Гаршін, В.— Ведмеді (оповідання). Гербурт — Китайські рибки (оповідання). Горький М. — Чистобреха-чирик, Болесь, Хан та його син (оповідання).

У РОС. ВИДАВНИЦТВАХ

А. Поляк, Э. Коробкова — Портрети пролетарських поетів. „ГИЗ“. Леонид Борисов — Аквариум. Николай Каринцев — Люди сильной воли. (Собрание сочинений), Т. V. А. Фролов — Мятёжные годы (повість). Чарльз Диккенс — Оливер Твист (редакція Б. Гімelfарба). А. В. Плясковский — Коллективная пролетарская поэзия (песни Донбасса). Грэхем Филлипс — Возвышение Сюзанны Ленокс“, (роман, перевод с англ. Марка Волосова). Сергей Малахов — Как строится стихотворение. Николай Никитин — Полет (собрание сочинений, т. II). Иван Новиков — Двойная жизнь (повести). Георгий Венус — Зяблики в латах (роман). Иозеф Гора — Социалистическая надежда (роман, перевод с чешского М. Скачкова. С предисловием Б. Шмерала).

З КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ БІЛОРУСИ

Андр. Александровіч написав роман „Нарадженьне чалавека“.

М. Гольдберг готує до друку збірник мистецьких нарисів під назвою „Факты“.

Міхась Зарецький написав п'єсу під назвою „Билие ружи“.

Павлюк Трус готує до друку збірник нових віршів „Чирвоние ружи“.

Цішка Гартни в цьому році святкує 20-річчя своєї літературної діяльності. З метою святкування ювілею Наркомос створив спеціальну комісію для шанування ювіляра. У Мінську та по округах провадитимуть низку вечорів творчості письменника. Літературн об'єднання „Полимя“ до ювілею видає спеціальний збірник „Полимя“— „Цішку Гартнаму“.

ЗАКОРДОННА ХРОНІКА

ФРАНЦІЯ

За назву книги — суд. Книгарня Бавдінера виграла судову справу від книгарні Калліморда. Причиною цієї справи була книга Анни Арманди „Coeur d'amour“. Під такою самою назвою через якийсь час з'явилася книжка Андрі Беклера, яка вийшла накладом Калліморда. З огляду на те, що коли книжка Беклера ще й не друкувалася, книга Арманди вже була на ринку, суд визнав книгарню Калліморда винною й присудив забрати з продажу всі непродані примірники книги й разом з тим заплатити велику грошову кару. Пролетарське мистецтво „Revue des Deux - Mondes“ в справі пролетарського мистецтва оголосила широку анкету.

ЧЕХО - СЛОВАЧЧИНА

Псевдонім поета.— Справжнє ім'я і прізвище Отокара Брезіни є Вацлав Дансовський. Тому що прізвище Дансовський звучало як ненатуральний псевдонім, редактори часопису, де молодий поет містив перші свої твори, запропонували йому назватися якимось „загальніше й простіше“. Виходячи якимось з редакції, де саме говорилося про цю справу, постановили взяти прізвище, яке трапиться на першій вивісці. Зупинилися коло маленької картки на дверях : „Отокар Брезіна, землемір“. Дансовський згодився привласнити це ім'я собі і з того часу позбувся свого власного.

Нова опера.— Молодий чеський композитор Ярема написав нову оперу, що в цілому побудована на тему твору Достоевського „Брати Карамазови“.

60-ліття Ярослава Квапіля.— 25 вересня ц. р. у Празі святковано 60-ліття визначного лірика, драматичного письменника й режисера, Ярослава Квапіля. Свою літературну кар'єру Квапіль розпочав звичайним газетним репортерством і тільки згодом став писати поезії. Як поет він довгий час перебував під впливом Врхліцького й французької школи. Визначні заслуги має на полі театрального мистецтва, змагаючись з надмірним реалізмом та впроваджуючи пластичне оформлення видовища. Треба згадати, що Квапіль був одним з авторів відомого маніфесту чеських письменників 1917 року, який мав величезне значіння в політичній житті чеського народу.

Велетенське кіно.— Американське фільмове товариство „Paramount“ протягом цього року вибудувало у Нью-Йорку велетенський будинок, в якому вміщено всі бюро цього товариства й величезну, на 4000 осіб, залю для глядачів. Будинок цей складається з 35 поверхів і підноситься вгору широкими терасами. Верх будинку являє собою скляну баню, яка щогодини засвілюється червоним світлом, показуючи час. Головний хід до будинку починається з т. званої „залі народів“, де покладено 37 каменів, що їх вийнято з різних історичних будинків цілого світу. Далі є ще цілий ряд спеціальних почекалень, при чому кожна з них зроблена в іншому стилі. У почекальнях уміщено замасковані телефони, які передають музику з головної залі. Одне фое має власну оркестру, яка розважає тих, що чекають вільного місця в головній залі. Але гордощами цього велетенського кіна є найбільші на світі органи, в яких найбільша труба важить 625 кг, а найменша — 15 гр.

„Блюзнірство“.— Колишнього професора гарвардського університету Г. М. Каллена арештовано й посаджено до в'язниці за те лише, що він десь там сказав, що коли Сакко й Ванцетті скарано за те, що вони були анархісти, то Америка негайно мусить зректися Христа, бо він також був анархіст. Каллена обвинувачують за „блюзнірство“, а параграф закону, на підставі якого його мають судити, походить ще з XVIII в., і свого часу в Массачузетсі він загрожував смертною карою.

Купують старі мурі.— Пенсільванський музей закупив у Франції фасад бургундського абатства з XII віку, який має 20 метрів довжини і 7 метрів вишини. Фасад цей мають розібрати, перевезти до Америки і там наново відбудувати його.

Рукопис Едгарда По.— За рукописний оригінал поезії Едгарда По нещодавно один американець заплатив 20.000 англійських фунтів стерлінгів.

„Чорне гетто“.— Багато галасу зняла нова п'єса О'Нейля „Чорне гетто“, в якій автор порушує проблему расового антагонізму на тлі любови негра до білої жінки.

Чарлі Чаплін про Наполеона.— Зараз Чарлі Чаплін виготовлює новий фільм про Наполеона. Готуючи цей фільм, він сказав, що дивиться на Наполеона зовсім не так, як дивилися інші режисери, „наполеонівських фільмів“, а саме: „Перш усього хотів би я його показати не як героя, а як звичайну собі людину. Незначний офіцерик, більш примушений обставинами, ніж власним бажанням, переходить всі щаблі визначеної кар'єри, але доля зраджує, і він кінчає своє життя так, як і всяка інша незначна людина“.

Конрад і цензура.— Знайдено недруковану статтю Конрада, яку він написав 20 літ тому, про цензуру та її утиски.

Стаття ця має оригінальну назву „— Мавпа з порцелями“ й написана з надзвичайною силою думки й виразом слова.

НІМЕЧЧИНА

Книжковий податок.— Як відомо, Америка не належить до Бернської літературної конвенції. Щоби забезпечити себе від передруків або перекладів, треба надсилати примірник книги, що про її охорону йде мова, до „*Librari ol Congress*“ і платити одного долара. Для європейських видавництв це складає собою досить значні видатки. Вирахувано, що одна лише Німеччина що-року видає Америці на таку реєстрацію книжок більше, ніж пересічний німецький університет на закуплю нових книг. До цього всього з якогось часу цю оплату підвищено до 2 доларів.

АВСТРІЯ

Цвайг про Рільке.— В Тібенгені накладом видавництва „*Wunderlich*“ з'явилася велика промова Стефана Цвейга на честь відомого поета-лірика М. Рільке, що він виголосив її 20 лютого ц. р.

Театр Піскатора.— Стефан Гросеман, оголосив у „*Das Tageluch*“ від 22 вересня ц. р. статтю п. н. „Чотири Піскатори“, в якій домагається, щоби Піскаторові знову було дано змогу працювати у Берліні.

Стаття кінчається закликом: „Місця для відданого й винахідливого працівника мистецтва Ервіна Піскатора!“ Як відомо, Піскатор є одним з кращих представників революційного театру в Європі.

Роковини смерті Вейнінгера.— 4-го вересня ц. р. майже вся німецька преса присвятила спеціальні статті з нагоди 25-ліття з дня таємничого самогубства визначного 23-літнього філософа Вейнінгера.

„Блюзнірські декорації“.— Відомого молодого маляра Георга Гросса притягнуто до судової відповідальності за його декорації до постановки „Швейка“, які на думку берлінської прокуратури є „одверто блюзнірські“.

„Фільмовий турнір“.— У Мюнхені відбувся величезний фільмовий турнір, в якому взяли участь найкращі фільмові підприємства Америки й Європи.

З декількох сотень продемонстрованих фільмів за найкращі визнано всього лише 46.

Основа опери.— В Берлінському театрі „*Am Schiffsbauerdamm*“ поставлено старий водевіль англійського письменника — сучасника Свіфта Йогнал Гава п. н.— „Жебрацька опера“, яка 1721 р. була лондонською сенсацією. Водевіль цей переробив і пристосував до теперішньої сцени Берт Брехт, давши йому назву „*Dreigroschenerer*“. Перед очима глядачів проходить довгий шерг постатей вулиці великого міста — жебраки,

144 бандити й повії, що опинилися в такому стані в наслідок невимовних злиднів та байдужности заможних шарів суспільства. Як кажуть газетні рецензенти, опера мала успіх.

АНГЛІЯ

Смерть Гальдона Макфейля. — Наслідком важкої операції помер у Лондоні на 68 році життя письменник і історик мистецтва Гальвак Макфейль, який ще до війни був відомий у цілому світі як автор 8-томової „Історії малярства“.

Макфейль, як і Кіплінг, був спочатку військовим і щойно в 1892 році взявся за працю на полі літератури й мистецтва. Окрім згаданої „Історії малярства“, він написав декілька суто літературних, а також критичних творів. Нещодавно вийшла у світ його широка монографія про Берделея. Макфейля цінували не лише як письменника, але й як досконалого популяризатора мистецтва, який прокладав шляхи багатьом молодим талантам. Так, приміром, загально відомо, що відомий тепер у Європі графік Брангвін „вийшов у люди“ лише за допомогою Макфейля, який перший викрив у ньому талант маляра і заопікувався ним.

ПОЛЬЩА

„Документ здичавіння“. — Варшавські лівобуржуазні „Wiadomosci literackie“ завдали собі трохи труду — вибрали й видрукували як „Документ здичавіння“ „жмуток“ найтипівіших заголовків та підзаголовків різних злободенних нотаток, що їх подала своїм читачам т. звана „масова преса“ протягом одного лише останнього місяця. Містячи цей „жмуток“ газетних „соковитостей“, редакція „W. L.“ каже: „Говорити щось на цю тему було б цілком зайвою річчю, але важко заховати почуття огиди, коли тільки подумати, для якої мети може хтось використовувати людське слово і мову“. І справді, коли читаєш ці, фотографічно відрепродуковані „соковитості“, то стає не тільки гидко, але й соромно - соромно за тих людей, що таке пишуть, соромно й за ті друкарські машини, що таке продукують.

Проте все ж таки вважаємо за потрібне подати дещо з цього „документу“, як свідцтво дійсного здичавіння хваленої буржуазної „культури“.

„Страшна кухня людоджера: сокира, ножі різницькі, відра з людською кров'ю, ринка з людським лосем і молот, що ним розтроснувано черепи“.

„Вбивство серед розквітлих акацій“.

„Забив шило в голову зятя й наситив кров'ю свою зненависть, що душила його цілих п'ять літ“.

„Мати потопила своїх дітей, як щенюків малих“.

„Сон над трупом: дві доби ховав під канапою труп задушеної жінки“.

„Студент - людодід убив молоду дівчину, порізав її на шматки й піджарював над вогнищем у лісі. Знайдено обгризені кістки жертви“.

„Дитина, замкнена із скривавленим трупом матери, збожеволіла з одчаєм“.

„Консерви із жіночого м'яса“.

„На шворці, скрученій із пошевки, повісився засуджений до смертної кари бандит, який замордував одну селянську родину“.

„Кохав її, як життя, але не міг перенести зради й кулею в серце поклав кінець стражданям“.

„Божевільний злочин на Малій улиці — брат забив сестру, хотів повбивати всіх своїх рідних і підрізав собі горлянку“.

„Сімнадцятилітня мати всадила ножа в свою дитину“.

„Труп на мотоциклетці в шаленому розгоні влетів у кав'ярню, знищив меблі і поранив дві особи“.

„Перед судом блиснув тим самим ножем, яким убив свою наречену й хотів позбавитися свого життя“.

„Три пари людських вух у поштовому пакунку“.

„Кістяк з відтятою головою“. Цвинтарна гієна опівночі розкопала могилу, спрофонувала кістяка й носила на кий людського черепа“.

„Політичний діяч „погладив“ сокирою по голові свою овечку“.

„Жіноча голова в дорожній валізі“.

„Відтята жіноча нога на смітнику лежала“.

„Лодзинська робітниця в тенетах людодоїда. — Кровожерний упир — Вільгельм Йош — забивав жінок, а потім різав на шматки їхні трупи і продавав м'ясним склепикам. Останньою його жертвою була Ельвіра Щесна, з Баб'янців“.

„Потворний батько на Гамці задушив чотирилітнього Стася“.

„На улиці Мокатовській арештовано отруйника під периною. Запросив до себе свого суперника й напоїв його арсенником“.

„Криваве вбивство на тлі шаленого кохання“. „Пурпуровим струмком сходила кров з її розрізаних жил“.

„Панна - кельнер. Служачи у ресторанчику, вдавала собою мужчину, а вдома вітала, як справжня дівчина. Адреса: Мазовецька улиця“.

„Заправлена кров'ю горілка, або шевський ніж під серцем“.

„Хто вбив дитину — мати, коханець, чи стара бабуса“.

„Різниця, де ріжуть живих людей. Порозбивані людські голови, порозрізувані людські тулуби й віді вані людські ноги“.

„Живі люди і мертві привиди провадять запеклу боротьбу за помешкання. Люті „духи“ пошматували пелюшки немовляти“.

„Під звуки гармонії брат закатавав сестру“.

„Понура трагедія на Товаровій улиці“.

Здається — досить.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ДО ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ПРО- ЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Шановні Товариші!

Протягом останніх тижнів на сторінках „Літературної Газети“ двічі повторився безвідповідальний виступ двох осіб, Д. Чепурного й В. Гудима, проти мене, як літературного критика, лектора й навіть громадянина. Основна мета цього виступу — інкримінувати мені ворожість до пролетарської літератури, очевидно, ретельно приховану протягом усіх років, що я працюю перед очима радянського суспільства й несподівано виявлену перед групою членів профспілки Медсанпраця.

Умістивши свої пояснення в „Пролетарській Правді“, заявивши там, що всі „цитати“ Д. Чепурного й В. Гудима не тільки вигадані й брехливі, але й недотепні, невдало й нерозумно зфабриковані, я вважав, що цим інцидент остаточно вичерпано для всього радянського суспільства й зокрема для членів ВУСПП'у. Так здавалося мені, бо моє ім'я перед радянським суспільством ніколи не було заплямовано й ніхто з товаришів, навіть полемізуючи зі мною (наприклад, В. Коряк, Б. Коваленко), ніколи й ніде не брали під сумнів мою чесність. Київські видатні члени ВУСПП'у, товариші С. Шупак і Я. Савченко, й досі заявляють, що цілком вірять моїм поясненням і не мають ніяких підстав у якій би то не було мірі зважати на те, що пишуть Д. Чепурний і В. Гудим.

Проте деякі відповідальні й видатні товариші з Харківського ВУСПП'у воліли повірити всьому тому, що написали Д. Чепурний і В. Гудим, і ні одним словом не торкнулися моїх пояснень у „Пролетарській

Правді". Редакція ж „Літературної Газети" з цієї нагоди прилюдно висловила свою недовіру до моїх пояснень.

Отже я прошу вас узяти на увагу такі мої міркування:

1. Не мавши наміру перед ким - небудь виправдуватись за слова й думки, які мені не належать, ні на сторінках „Пролетарської Правди", ні якимось іншим способом, я обмежився тільки констатуванням факту цинічної й нахабної брехні, проілюструвавши це найяскравішими прикладами, які, на мою думку, мали переконати кожного більш - менш неупередженого читача й довести йому, чого варті й всі інші твердження моїх „опонентів". У разі потреби я можу, звісно, свою заяву ствердити відповідними документами, свідченнями й іншими матеріалами. Проте спочатку мені здавалося, що самий текст наведених цитат, самі формули, зфабриковані Д. Чепурним і В. Гудимом, краще за всі матеріали промовляють за себе й не потребують особливих пояснень з мого боку.

2. Ні в якій мірі не відповідають дійсності й заяви „Літературної Газети" про нелояльне ставлення моє до пролетарської літератури й зокрема до ВУСПП'у. Просто я не вважаю ВУСПП за одинокий шлях розвитку пролетарської літератури на Україні, не вважаю, що будь-яка організація може брати на себе монополію в цій справі. Отже, я гадаю, що поготів критика окремих хиб ВУСПП'у є законна й не суперечить ні постановам партії в справі української художньої літератури, ні принципам засадам ВУСПП'у. Такі хиб, на мою думку, є в київській „Літературній Газеті", й цього я ніколи не таїв, ні на сторінках преси, ні в особистих розмовах з членами ВУСПП'у. Що ж до лекції перед непідготовленою аудиторією, то саме тут, на цьому я спинявся найменше й попереджував аудиторію, що в даному разі я висловлюю свою особисту думку, а не твердження офіційного лектора Культвідділу Київської Окрпрофради. Про „трех сопливєньких" я казав, як про далекий, можливий, на мою думку, результат, що може мати місце в наслідок помилок окремих членів ВУСПП'у, але ні в якій мірі не як про гасло, яке ВУСПП у цілому ніби - то використав. Свої пояснення я вмістив у „Пролетарській Правді", а не в „Літ. Газеті", по - перше, тому, що, на мою думку, ця справа обходила ширше коло громадян, ніж коло читачів „Літ. Газети"; по - друге, я бажав висловитися в цій справі, як - найшвидше, щоб одразу покласти край наклепам проти мене. Ці мої мотиви були відомі й редакторіві „Пролетарської Правди", членіві ВУСПП, т. С. Щупакові. Я й тепер вважаю, що самий факт уміщення тої чи тої заяви в органі Окрпаркому, Окрвиконкому й Окрпрофради називати нелояльним що до пролетарської літератури може тільки той, хто й досі додержується засудженого партією погляду про монополію одної організації в процесі розвитку пролетарської літератури. Редакції „Літературної Газети" так само відомо, що в єдиному випадку, коли вона замовила мені статтю,

148 я таку статтю написав, підписавши своїм справжнім прізвищем, але давши редакції право підписати її яким-небудь псевдонімом. Редакція зробила останнє, вмістивши цю статтю передовою.

Нарешті, ні в якій мірі не свідчить про мою нелояльність не тільки до пролетарської літератури загалом, але й до „Літературної Газети“ мій лист у „Пролетарській Правді“, де я присвятив цілий абзац оцінці позиції „Літературної Газети“ в справі наклепів на мене, вважаючи, що редакція її стала жертвою людей, які не хочуть або не вміють охайно поводитися з фактами.

3. Посилання на комсомольський квиток Д. Чепурного й, здається, В. Гудима, на мою думку, так само не може бути аргументом, що остаточно вичерпує справу, тим більше, що є багато членів партії і членів ВУСПП'у, які мене можуть характеризувати з зовсім іншого боку й не мають ніяких підстав сумніватися в правдивості моїх заяв.

4. Редактор „Пролетарської Правди“ тов. С. Щупак має ще засвідчити, запропонувавши мені це з власної ініціативи, що я виконував на сторінках „Пролетарської Правди“ найвідповідальніші завдання протягом багатьох років що до поборювання націоналістичних настроїв в українській літературі, що до боротьби з буржуазним і міщанським сектором української літератури. З прилюдних, за повним прізвищем, виступів моїх у пресі в цій справі можу, для прикладу, назвати такі, як „Літературна практика В а п л і т е“ або „За літературну федерацію“. В обох цих статтях я обстоював чергові гасла ВУСПП'у, поскільки ці гасла вважав за актуальні й основні для нормального розвитку пролетарської літератури.

5. Нарешті, здається мені, що звичайна логіка не дає змоги припустити, що навіть свідомо злочинна людина, яка протягом багатьох років зуміла дурити суспільство, майстерно заховуючи своє справжнє обличчя, усе це робила тільки для того, щоб перевернути правильну перспективу розвитку української літератури в головах кількох десятків людей, що працюють у галузі медицини. Таке припущення гідно довершує всю „майстерну“ будову Д. Чепурного й В. Гудима.

6. Що до шельмування Д. Чепурного й В. Гудима я не зрікаюся його й тепер і вважаю, що шельмувати таких членів радянського суспільства є обов'язок не тільки мій, але й тих органів, що повинні виховувати своїх членів і нещадно боротися проти неетичних і злочинних вихваток, які компромітують перед суспільством насамперед їх авторів, а далі й ті органи та організації, від імени яких вони виступають. Що ж до харківської групи товаришів, то я вважаю, що й вона стала жертвою брехливої інформації. Якби така інформація була вірна, то логічно вірні були б і всі твердження листа харківської групи. Я сам, не вагаючись, дав би свій підпис до такого листа. У даному ж разі я можу закинути харківським товаришам тільки недостатню увагу до того джерела, з якого скористалися вони,

навіть не перевірявши його, для відповідального й категоричного виступу.

Що до Д. Чепурного й В. Гудима я вживаю заходів, щоб їх поведінку розслідували й зробили відповідні висновки як громадські, так і судові органи, поскільки тут порушено не тільки громадську етику, але й революційну законність.

Вважаю за свій обов'язок довести всі ці міркування й до вашого відому, гадаючи, що ЦК ВУСПП'у повинен вжити енергійних заходів, у зв'язку з цим і по своїй лінії, опублікувавши, як цей лист, так і інші матеріали в цій справі на сторінках „Гарту“ й „Літературної Газети“.

Фелікс Якубовський

8/XI — 28 р.

ВІД СЕКРЕТАРІАТУ ВУСПП

Вміщаючи лист тов. Якубовського, Секретаріат ВУСПП вважає за потрібне подати з приводу нього такі зауваження. Лист групи членів Харківської організації ВУСПП викликаний був цілком зрозумілим і законним обуренням, що повинно було б охопити кожного пролетарського письменника після ознайомлення з листа т. т. Чепурного й Гудима зі змістом доповіді т. Якубовського в клубі Медсанпраці. Написано той лист ще до з'явлення в „Пролет. Правді“ спростовань Якубовського. Оскільки доповіді Якубовського, як відомо редакції, не стенографувалося, то єдиним авторитетним джерелом, що його повинні були визнати обидві сторони, міг би бути Культвідділ Київської філії спілки Медсанпраці або Управа клубу. Та, на жаль, свідчення тих авторитетних інституцій ми не маємо. Однак, відомості, що їх зібрав Секретаріат ВУСПП, свідчать, що інформація Гудима й Чепурного про політичну частину доповіді Якубовського не відповідає дійсності. Отже, лист групи членів Харківської організації ВУСПП ґрунтувався на помилковій інформації. Секретаріат ВУСПП розцінює лист групи харківських т-шів і коментарі до нього редакції „Літ. Газети“ як помилку, та не може водночас визнати рації Ф. Якубовському, коли він покликається на свою багаторічну літературно-критичну роботу, яка ніби цілком виключає ймовірність обвинувачувань його в перекрученні правильної перспективи розвитку української літератури. Ф. Якубовський відомий нашому загалові як представник тієї течії літературних критиків, що намагаються наблизитися до марксизму. Таке спрямування критичної діяльності Якубовського, безперечно, заслуговує на підтримку і створення для неї сприятливої атмосфери в пролетарських колах. Та відомо нам також, що не завжди щастить Якубовському справді додержувати належного тону й давати корисну для пролетаріату оцінку літературних та зв'язаних з літературою фактів. Досить

150 покликатись на його передумову до „Орісі“ П. Куліша (вид. „Сяйво“), де Ф. Якубовський малює ставлення П. Куліша до селян в освітленні ідилічному, абсолютно невірному й шкідливому для пролетарського споживача книжки. Всім бо відомо, як деспотично ставився до своїх селян П. Куліш. За наявності таких „зривів“ у Якубовського, можна було припускати загострення в нього подібних збочень, що йшли б і значно далі від пролетарсько-марксистських позицій. В даному разі нас може лише тішити, що такого загострення Якубовський не виявив.

Проте Секретаріат ВУСПП не може не звернути уваги на те, що й у даному спростованні Якубовський фактично підтверджує свої неприпустимі в практиці літературних взаємин вихватки проти ВУСПП'у. Те, що Якубовський тепер запевняє, ніби він казав „про трьох соплівих“ не як офіційний лектор окрпрофради й мав на увазі не ВУСПП у цілому, лише „окремих членів“ нашої Спілки, ні крихти не усуває доконаного факту, бо непоінформована аудиторія, звичайно, не могла ж знати, що мав на думці Якубовський, а просто брала на віру слова лектора, пристосовуючи їх до ВУСПП'у в цілому. Тим паче, що Якубовський не назвав же тих „окремих членів“ ВУСПП'у, не зробив потрібних застережень. Так само заслуговує на увагу спроба Якубовського знову „пришити“ ВУСПП'ові й „Літ. Газеті“ теорію „монополії“, хоч цієї теорії ні ВУСПП, ні „Літ. Газета“ ніде й ніколи не висували й не захищали. Отже в даному разі, відмовляючись від попередніх закидів про політичну частину лекції Якубовського, ми повинні ще раз констатувати далеко не прихильне ставлення Якубовського до нашої Спілки.

Так само ми ще раз упевнились, що Якубовський таки не зрозумів гасел, що їх висунув на літдиспуті Нарком Освіти т. М. О. Скрипник. Тут дивуватись не доводиться, бо т. Скрипник на диспуті висунув низку надзвичайно цінних і безумовно справедливих зтверджень і гасел, а до того й нових або в новому трактуванні, тоб-то таких, над якими треба було чимало попрацювати для того, щоб зуміти належно їх зрозуміти і усвідомити собі. До таких гасел треба віднести не лише гуртування письменників за мистецькими ознаками (це гасло всередині своєї організації вже почав здійснювати ВУСПП), але й гасло вільного змагання літорганізацій та течій, не даючи спеціальних переваг будь-якій з них. Хоч це гасло вже висувалося відомою постановою ЦК ВКП(б), але у нас його часто - густо сприймали абстрактно, а т. Скрипник поставив його в практичну площину українського літературного життя. Оскільки, ілюструючи свою думку, т. Скрипник покликався на нашу літературну сучасність і скріплював свої твердження конкретними прикладами, визначаючи хиби всіх літоб'єднань, в тому числі й ВУСПП, Якубовський зробив з цього неправдивий висновок: „Ага, значить, ВУСПП перестав бути „привілейованою“ спілкою, значить, можна почати компромітувати її!“ Якубовський упускає з уваги

дві „дрібнички“. По-перше, що місце ВУСПП в нашій літературній дійсності — місце визначне — наша Спілка зайняла не в наслідок якогось „привілейованого“ правного стану спілки чи, що,— лише в наслідок упертої ідеологічної й художньої роботи членів спілки, в наслідок того, що вона неухильно і, може, з меншими помилками, ніж інші, намагалася виконувати соціальне замовлення пролетаріату. По-друге, що вільне змагання поміж угрупованнями зовсім не дає права будь-кому компромітувати пролетарську спілку письменників. Щоб запобігти хибних тлумачень цих слів, заявляємо, що ми, звичайно, нічого не можемо мати проти критики, хай гострої, навіть вітаємо її.

СЕКРЕТАРІАТ ВУСПП

REDAKTION HART
HARKOW

Sehr geehrte Herren, mit bestem Dank bestätige ich Ihr freundliches Rundschreiben, das mich zur Mitarbeit an Ihrer Zeitschrift auffordert. Ich bin selbstverständlich gern bereit, Ihrem Wunsche nachzukommen und sende Ihnen anbei eine Erzählung aus dem deutschen Arbeiterleben „Der alte Stolbe“, die in einigen Monaten in einer deutschen Buchausgabe erscheinen wird.

Weitere Beiträge, auch kritischer Art, stehen Ihnen auf Wunsch gern zur Verfügung.

Bitte senden Sie mir Ihre Zeitschrift, damit ich sie kennenlernen kann. Beleg und Honorar an meine obige berliner Adresse.

Bitte bestellen Sie meine besten Grüsse an I. Mikitenko, mit dem ich in Berlin angenehme Stunden zu verbringen Gelegenheit hatte.

Ich erwarte Ihre Nachricht mit Interesse und begrüsse Sie

mit herzlicher Wertschätzung

GERHART POHL

Увага. На стор. 52 у віршові М. Гаска, рядок 3 згорі замість мажалії, треба магнолії. На тій же сторінці у віршові П. Педа 8 рядок знизу замість Волини, треба Волині.

Р е д а к ц і я

ПОКАЖЧИК СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ „ГАРТ“

1927 — 1928 р.р.

ПОЕЗІЇ

	РІК	№№	СТОР.
Аламедичи М. — Спів лісових робітників. Переклад з еспанської	1927	II — III	60
Андрійчук К. — Триолет	1928	IV — V	44
Багданович М. — Пугач. Озеро: Переклад М. Драй-Хмара	1928	VI	23
Багрянний І. — Дівчині	1928	VI	77
Байдебуря П. — Падолист	1928	XI	80
Броневський В. — Піонерам. З польської переклав Меч. Гаско	1928	VII	52
Броневський В. — Мандрівник. З польської переклав С. Сакидон	1928	XII	79
Влизько О. — Туман	1927	I	10
Влизько О. — Матроси	1927	I	10
Влизько О. — Січневе повстання	1928	XI	5
Вольни А. — Миколка. З білоруської переклав І. Ю. К.	1928	VI	26
Гартни Ц. — З пісень гарбаря. З білоруської переклав І. Ю. К.	1928	VI	25
Герасименко К. — „Єсеніну“	1928	VIII — IX	27
Голованівський С. — Перескочить золотисті гаті	1928	IV — V	6
Голованівський С. — Сьогодні там, за перельотом станцій	1928	X	38
Голованівський С. — Дніпрові	1928	XI	57
Голованівський С. — Ти сьогодні знову	1928	XII	31

	РІК	№№	СТОР.
Голованівський С. — Будівниче	1928	XII	70
Гордієнко Д. — Біля вокзалу	1927	II — III	37
Доленго. — Коло моря	1927	IV — V	53
Доленго М. — Позаплановий цикл	1927	VIII	36
Доленго М. — Наддніпрянський примітив	1928	XI	10
Доленго М. — З циклю „Людська подоба“	1928	XII	5
Дубовик М. — Мета	1928	I	40
Дубков Ю. — Похід	1928	I	47
Дубков Ю. — Підводяться кам'яні стіни	1928	III	42
Ен З. — Віків минулих сива зграя	1927	I	60
Ен З. — Зимовий ранок	1928	I	48
Забіла Н. — Роки	1927	IV — V	45
Забіла Н. — Будівниче	1927	VIII	55
Заграва Л. — Степам	1928	X	60
Загул Д. — Геліополіс	1927	VI — VII	60
Клин А. — Огні	1927	IV — V	65
Клин А. — Корабельні верфі	1928	VI	80
Клин А. — Налийте кров у жили	1928	X	50
Колас Я. — Ворогам. З білоруської переклав			
І. Ю. К.	1928	VI	24
Косяченко Г. — Велика могила	1927	VI — VII	91
Лан О. — З циклю, „На зустріч сонцю“	1927	II — III	15
Лан О. — Будівники	1927	VI — VII	109
Лан О. — Межі	1928	III	38
Логан Д. — Лемент індіанки. Метіс, 1885. Пере-			
клад І. Кулика	1927	I	66
Лопата Ш. — Проти злота	1928	VIII — IX	99
Масенко Т. — До моря	1927	IV — V	54
Масенко Т. — Смерть політкома	1928	II	7
Мараков В. — Чуєш, Білорусь? З білоруської			
Сава Голованівський	1928	XII	77
Матвійчук М. — Вечір	1928	X	61
Май-Дніпрович. — Сонячні трілі	1927	II — III	5
Май-Дніпрович. — Вітер	1928	II	26
Май-Дніпрович. — Басарабія	1928	IV — V	5
Май-Дніпрович. — Молдавії	1928	VIII — IX	73
Май-Дніпрович. — Акварелі	1928	X	5
Міллер Д. — Ріель повстанець. Переклад І. Кулика	1927	I	65
Микитенко І. — Лист	1927	IV — V	6
Нефедів О. — Будівниче	1928	VIII — IX	100
Педа П. — Вечоріє	1928	IV — V	84
Педа П. — В гостях у селі	1928	X	41
Первомайський Л. — Розставання	1927	II — III	30

	РІК	№№	СТОР.
Крук Є. — Стогін з - під залізної п'яти	1927	II — III	131
Кулик І. — Луї-Давід Ріель	1927	I	118
Кулик І. — Література під комуністичним керо- вництвом	1927	II — III	123
Кузьміч В. — Анрі Барбюс	1927	IV — V	77
Лакіза І. — Ленін в українській художній літера- турі	1928	VI	90
Майфет Г. — Уваги з аналізу новели	1928	VII	75
Микитенко І. — Легендарна легенда про те, як ВУСПП ішов гроб	1927	VIII	64
Микитенко І. — До другого з'їзду ВУСПП	1928	II	5
Микитенко І. — Новий етап	1928	IV — V	94
Рецидиви вчорашнього	1927	II — III	74
Савченко Я. — Про безпринципну критику	1928	III	43
Федчишин С. — Естетика Гегеля	1928	II	73
Федчишин С. — Естетика Гегеля	1928	VIII — IX	101
Щупак С. — Комунікативськими шляхами	1928	II	90
Юринець В. — Естетика Канта в марксистському освітленні	1927	II — III	96
Якубський Б. — Нові досягнення марксизму в літературознавстві	1927	IV — V	84
Якубський Б. — Українська література за де- сять років революції	1927	VI — VII	124

ЛІТЕРАТУРНІ ПАРОДІЇ

Заратустра О. — Синя легенда	1928	XI	82
Заратустра О. — Перелапані клапани	1928	XII	89

БІБЛІОГРАФІЯ

Ганжулевич Т. — І. Кириленко. Курси	1927	VI — VII	158
Ганжулевич Т. — І. Микитенко. Вогні. (поема)	1927	VI — VII	160
Гельфандбейн Г. — Т. Масенко. Степова мідь. (Поезії)	1927	VI — VII	159
Гельфандбейн Г. — Дм. Гордієнко. У путь. (Поезії)	1928	I	86
Гент Р. — Л. Піонтек. Тихим дисонансом	1928	II	104
Д. — Вапліте. Літературно - художній журнал, № 2 .	1927	I	139
Д. — Валеріян Поліщук. Геніяльні кристали. (По- езії)	1927	VI — VII	85
Д. М. — Життя й Революція. Щомісячний журнал .	1927	I	137
Д. М. — І. Ю. Кулик. В оточенні	1927	IV — V	131
Д. М. — Вапліте. Літературно - художній журнал, № 4	1927	IV — V	133

Д. М. — Петро Панч. Голубі ешелони. (Збірка по-вістей)	1928	II	99
Доленго М. — Наталя Забіла. Далекий край. (По-езії)	1927	II — III	144
Доленго М. — Валліте. Літературно-художній журнал, № 3	1927	II — III	146
Доленго М. — Микола Терещенко. Мета й межа. (Поезії)	1927	IV — V	132
Доленго М. — Гордій Коцюба. Свято на буднях	1927	VIII	85
Доленго М. — Олесь Донченко. Сурми	1928	II	100
Доленго М. — В. Підмогильний. Місто. (Роман)	1928	X	88
Доленго М. — Б. Коваленко. Перший призов	1928	XII	90
К. С. — Вікна. Літературно-мистецький журнал	1928	I	85
Качанюк М. — Адам Міцкевич. Пан Тадеуш	1928	III	60
Ладен О. — Антін Шмигельський. Памолодь (По-езії)	1927	II — III	142
Мерявий В. — С. Жигалко. Єдиний постріл. (Опо-відання)	1927	IV — V	136
Мерявий В. — П. Лісовий. В революцію. (Збірка)	1928	II	101
Микитенко І. — Струмінь. Літературний збірник	1927	VIII	87
Мор М. — Дмитро Фальківський. На пожарищі	1928	VIII — IX	123
Мор М. — Петро Радченко. Скрипка. (Повість)	1928	XI	95
Перчик Л. — Лист читача. (Про книжку В. Гад-зінського „Неабстракти“)	1927	IV — V	137
Підгайний Л. — Петренко П. Марксівська ме-тода в літературознавстві	1928	VIII — IX	126
Підгайний Л. — Жебраки життя. Джім Тжолі	1928	XI	96
Підгайний Л. — Трое. Микола Самусь	1928	XI	97
Підгайний Л. — С. Щупак. Питання літератури	1928	XII	92
Пілот В. — Оскар Маурус Фонтана — Острів Еле-фантина. (Соц. роман)	1928	X	87
Піонтек Л. — О. Влизько. За всіх скажу. (Поезії)	1927	I	135
Піонтек Л. — Іван Ткачук. Помста	1927	II — III	145
Піонтек Л. — І. Кириленко. Такти. (Поезії)	1928	I	87
Р. А. — П. Лісовий. Нетрі села. (Статті, нариси)	1928	VII	84
Радугін С. — Л. Смілянський. Нові Оселі. (Збір-ка оповідань)	1928	III	62
Роленко В. — Кость Котко. Істукрев. — Підруч-ник історії українських революцій	1928	VIII — IX	124
Роленко В. — Наталя Забіла. Сонячні релі. (Лі-рика)	1928	X	84
Самусь М. — Л. Первомайський. Плями на сонці. (Повісті та опов.)	1928	X	91

	РІК	№№	СТОР.
Смілянський Л. — А. Ключця. Шахтарське. (Оповідання)	1928	VI	100
Сонцвіт В. — Андрій Панів. Вечірні тіні (Поезії)	1927	II — III	141
Цуккер Б. — „Проліг“, № 1. Літературно - художн. та критико - бібліографічн. місячник ВУСПП	1928	VII	84
Хроніка. — 1927 р.: № I, стор. — 141, № II — III, стор. — 150, № IV — V, стор. — 139, № VI — VII, стор. — 162, № VIII, стор. 90. 1928 р.: № I, стор. — 90, № II, стор. — 106, № III, стор. — 64, № IV — V, стор. — 128, № VI, стор. — 102, № VII, стор. — 86, № VIII — IX, стор. — 130, № XI, стор. — 101, № XII, стор. 96.			

КРИМ ТОГО, ПРОТЯГОМ 1927 — 1928 Р.Р.
В ЖУРНАЛІ „ГАРТ“ БУЛО НАДРУКОВАНО:

Маніфест Всеукраїнського з'їзду пролетарських письменників	1927	I	126
Декларація АРМУ	1928	VIII — IX	119
Декларація Всеукраїнської Спілки Пролетарських Письменників	1927	VII	82
Передмова. — Наш путь	1927	I	5
Політика партії в справі літератури — Постанова Політ. Бюро ЦК КП(б)У	1927	II	129

ЗМІСТ

	СТОР.
М. Лесянко — На горі (роман)	5
Н. Щербина — Кубань. Кубанка. Над Кубанню (поезії)	37
А. Дикий — Тепло (поезії)	38
М. Доленго — В січні 26-го. Висновок (поезії)	39
Л. Первомайський — Околиці (роман)	40
Мечислав Гаско — З Кавказьких спогадів (поезії)	52
Панько Педа — * * * (поезії)	52
Юр. Шовкопляс — Весна над морем (уривок із повісти)	53
Вал. Бичко — Криль весна (поезії)	84
Євген Яворовський — В собачому яру (оповід.)	85
Терень Масенко — Туга за морем (поезії)	111
Ада Негрі — Старі книжки (поезії)	113
М. Доленго — Ів. Кириленко (стаття)	115
О. П. — Ювілей Аптона Сінклера (стаття)	121
Літературні пародії	123
Бібліографія	125
Хроніка	139
Лист до ВУСПП	146
Від Секретаріату ВУСПП	149
Лист Гергарта Поля	151
Показчик статей журналу Гарт за 1927 — 28 роки	152

Центральна Наукова
БІБЛІОТЕКА при ХДУ
Інв. № 170641

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ ДВО-
ТИЖНЕВИЙ ОРГАН ЦК КП(б)У

БІЛЬШОВИК У К Р А Ї Н И

ЖУРНАЛ МАЄ СВОЇМ ЗАВДАННЯМ

1. Освітлювати головні питання нашого соціалістичного будівництва в галузях політики та економіки. 2. Розробляти питання марксизму й лєнізму та боронити їх від усяких перекручень. 3. Освітлювати завдання й особливості культурного будівництва УСРР. 4. Освітлювати міжнародне життя й особливо міжнародній комуністичний рух

РЕДАКЦІЯ МІСТИТЬСЯ: Харків,
вул. К. Лібкнехта, 64, ЦК КП(б)У

П
Е
Р
Е
Д
П
Л
А
Ч
У
Й
Т
Е
!!

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На рік — 6 крб. 50 к.

„ 6 міс.—3 „ 40 „

„ 3 „ —1 „ 75 „

„ 1 „ — — 60 „

Окреме число — 40 „

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ:
СЕКТОР ПЕРІОДИДАНЬ ДВУ. Харків, Сергіївська
пл., Московські ряди, 11
Уповноважені Періодсектору по всіх містах України

Ж У Р Н А Л
ІСТПАРТУ ЦК КП(б)У

Л І Т О П И С РЕВОЛЮЦІЇ

Виходить 1 раз на 2 міс.

Завдання „Літопису Революції“ є освітлення з погляду марксизму-лєнізму історії революційної партії пролетаріату КП(б)У й боротьби робітників та селянських мас України за своє визволення

РЕДАКЦІЯ МІСТИТЬСЯ: Харків,
вул. К. Лібкнехта, 64, ЦК КП(б)У

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На рік . . . 8 крб. — к.

„ 6 міс. . 4 „ 50 „

Окреме число 1 крб. 75 „

П
Е
Р
Е
Д
П
Л
А
Ч
У
Й
Т
Е
!!